

72-юм сураи Қуръон буда, дар Макка нозил шуда,
аз 28 оят иборат аст.

Ин сура ваҳдоният, рисолат, баъс, ҷазо, тасдиқи Паёмбар, эътиқод ба Худои ягона, раҳой аз хурофот ва дигар масъалаҳои муҳимро фаро гирифтааст. Аммо масъалаи асосие, ки дар маърази диққати хонанда гузошта шуда аст, мисли масоили дар боло зикршуда ҳамчу рукне аз дин донистшуданаш зарур аст, ин боварӣ ба ҳастии як махлуқи Худо Чин аст. Барои дарки мақсади асосии сура аввал зарур аст, ки як маълумоте дар бораи чинҳо дошта бошем. Чин чӣ гуна махлуқ аст? Мекушем ба изни Худованд андаке бошад ҳам ба ин суол посух бигӯем. То нузули Қуръон арабҳо чинҳоро "худои норавшан ва нозоҳир" пиндошта, ба онҳо эътиқод доштанд. Фасодии эътиқоди онҳо дар ин буд, ки мегуфтанд: "Наслу насаби чинҳо ба Худо рафта мерасад". Ҳамчунин "Чинҳо аз ғайб хабардоранд ва аз Осмон хабар оварда ба фолбинону мунаҷҷимон мерасонанд" - гуфта боварӣ доштанд. Ба ин ақида онҳо худро мушрик сохтанд. Сураи Чин ин эътиқоди фосидро рад месозад. Инчунин ҳадиси расули Худо (с) аст: **"Касе ба назди фолбин, мунаҷҷим равад ва ба гуфтаи онҳо эътиқоду бовар кунад бар Муҳаммад (с) нозилшударо кофир аст"** яъне Қуръонро. Дар ҳақиқат илми ғайб назди Худованд аст ва онро танҳо Худаш медонад.

Дигар ақидаи фосиди арабҳо ин буд ки мегуфтанд: "Ҳукми чинҳо дар рӯи Замин даргузар аст" Чӣ ҳаёли хому ботил! Агар яке аз араб ба ҷое маълум рафта хоб карданӣ мешуд, "Аз ҷине, ки соҳиби ин маконаст паноҳ мепурсам"-гуфта дуё мекард. Мутаассифона, дар замони мо чунин бидъату хурофотҳо зиёд гашта, бисёриҳо ба ин эътиқоди фосид побанд гаштаанд. Охир модоме, ки худро мусалмон ва соҳиби имон медонӣ, пас тамоми некию бадиро аз ҷониби Худованд бояд донист! Яке аз рукноҳои имон ҳам ҳамин аст.

Дар баробари ин чи дар гузашта ва чи дар ҳозира афроде дида мешаванд, ки умуман ҳастии чинҳоро инкор мекунанд. Ба ин

фикранд, ки чинҳо вучуд надоранд ва он чи дар нисбати онҳо гуфта мешавад ҳама сухани бофтаю тофтаю сохтааст! Ҳақиқати ин масъаларо чун дигар масоил, Исломи азиз мекушояд ва чинҳоро махлуқи Худо медонад. Дар ҳақиқат чинҳо вучуд доранд ва онҳоро Худованд аз оташ халқ кардааст. Чинҳо аз назар пинҳонанд, онҳоро дида намешавад, вале дигар ашёро дидани онҳо мумкин аст. Дар байни чинҳо мисли инсонҳо муъмину кофиру тавонову заифу донову нодону ҳалиму золиму содда ва ғайра ҳаст. Онҳоро низ рӯзи охират ҳисобу китобу ҷазову подошу мукофот хоҳад буд. Муъминонаш аз Ҷаннат ва кофиронаш аз Дӯзах макон хоҳанд ёфт. Бо нузули Қуръон онҳо аз бисёр ҳунароҳои худ маҳрум монданд. Дар ибтидои Исломи чинҳо ба Осмон баромада, аз сӯхбати малоикаҳо дузда ба фолбинону мунаҷҷимон хабар меоварданд, ки фалону фалон хоҳад шуд. Роҳи онҳо бо рисолати Паёмбари охируззамон (с) ба сӯйи Осмон баста шуд. Чун қасди Осмон мекарданд аз шиҳоби ситораҳо сӯхта нест мешуданд. Онҳо ба андеша афтоданд, ки чӣ боис гашта, ки ба мо чунин ҳодиса рӯйи медиҳад. Баъзе аз онҳо гуфтанд, ки шояд дар олам табадуллотӣ бузурге ба вуқӯъ биёяд. Машварат оростанд, ки аз Машриқ то Мағриби олам тафтиш карда шуда сабаби ин ҳодиса маълум карда шавад. Вақте ки гурӯҳи иборат аз 7 нафараи чинҳо ба Насибийн ном мавзеъ расиданд, ба гӯши онҳо садои Қуръон тиловат кардани Расулуллоҳ (с) расид. Чун ба каломи раббонӣ гӯшу ҳуш доданд, тасдиқ карданд, ки ҳамин суханон роҳи онҳоро ба сӯйи осмонҳо бастааст...

Дар ин асно Аллоҳтаоло ба Ҳабибаш (с) сураи “Чин”-ро ваҳйи фиристод.

Чинҳое, ки тиловати Қуръонро шуниданд, аз он мутаасир гашта, ба қалбҳои онҳо имон манзил ёфт. Ба сӯйи қавми хеш пас гашта, онҳоро ба имон овардан ба Худои ягона даъват намуданд.

Аминем, ки маълумоти бештарро хонандаи мухлис дар рафти шарҳу тафсири ин сураи карима ҳосил хоҳад кард.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

*Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону
бениҳоят бораҳм аст.*

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا عَجَبًا ﴿١﴾

**Қул ўҳия илайя аннаҳустамаъа нафару-м мина-л чинни
фа қолӯ иннā самиънā Қур-āнан ъачабā. 1.**

*1. Бигӯ: «Ваҳй фиристода шуд ба сӯйи ман, ки ҷамоъате аз чин
(қироъати маро) шуниданд, пас, гуфтанд: «Ба дурустӣ ки мо
Қуръони аҷибе шунидем,*

Ин оя ба расули Худо (с) амр аст, ки ба қавми хеш бигӯ, ки ба воситаи ваҳйи илоҳӣ ба ман хабар дода шуд, ки ҷамоъае аз ҷинон Қуръон хондани маро шуниданд. Ин вақти намози бомдод буд. Чун ин каломро шуниданд имону Ислому оварданд, рисолати Пайғамбар (с)-ро пазируфтанд. Чун ба сӯйи қавми хеш бозгаштанд ба онҳо хабар доданд, ки мо Қуръони аҷибе шунидем, каломи он оддӣ нест, балки аз сӯйи Худовандаст, ки ба Хотамуланбиё (с) ваҳй гардидааст. Ин аст табаддулоту нав.

Мақсад аз хабари Қуръон шунидани ҷинҳо ва расонидани ин воқеа аз сӯйи Расулуллоҳ (с) ба қавми худ бо фармону ваҳйи илоҳӣ барои сарзаниш ва дилқубии мушрикони Макка аст. Ба маънои он ки бубинед ҷинҳо бо як шунидан ба китоби Худо будани Қуръон ва барҳақ будани расули Ў ҳазрати Муҳаммад (с) бовар карданд, имон оварданд ва ҳатто гузашта аз ин дигаронро даъват намуданд, ки аз онҳо пайравӣ намоянд ва ба сӯйи ростӣ ҳидоят ёбанд. Хулоса, дар он ҳангом ҷинҳо аз мушрикони Қурайш дида беҳтару бартар буданд, ки чунин ҳаракатҳо карданду шитоб намуданд.

يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ ۖ وَلَن نَّشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾

**Яҳдӣ ила-р-рушди фа āманнā биҳ. Ва лан-н-нуширика би
Раббинā аҳадā. 2.**

*2. ки он ба сӯйи роҳи рост ҳидоят мекунад. Пас, ба Ў имон
овардем ва ба Парвардигори худ ҳеч аҳадеро шарик муқаррар
намекунем -*

Чинҳо гуфтанд, ки Қуръон ба сӯйи ростӣ ва савоб ҳидоят мекардааст, мо онро бо фаросати хеш тасдиқ кардем. Мо имон овардем, дигар бо он чӣ қаблан будем барнамегардем. Худоро яккаву ягона медонем ва ҳеҷ касеро ба Ё шарик намесозем.

Аз ин чунин бармеояд, ки то он замон он чинҳо мушрик буданд. Ҳамчунин ин ояи карима маломатгари онҳоест, ки ба Худо шарик, зан, фарзандро мансуб медонанд ва радкунандаи ақидаи онҳое ҳаст, ки мегӯянд: "Чинҳо аз рӯйи насаб ба Худо мерасанд".

وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾

Ва аннаҳу таъālā ҷадду Раббинā ма-т-тахазā соҳибата-в ва лā валадā. 3.

3. ва албатта, бузургии Парвардигорамон олист, на занеро ва на фарзандеро фаро нагирифтааст -

Чинҳо гуфтанд, ки азамати Парвардигори мо беандоза аст. Аз зану фарзанд доштан поку муназзаҳ аст. Зану фарзанд аз рӯйи эҳтиёҷ аст, Худованди мо аз ҳама эҳтиёҷот бениёз мебошад. Ҳама баръакс ба Ё муҳтоҷанд ва Ё ба чизе эҳтиёҷ надорад. Чизе, ки нуқсон дорад сазовори Худовандӣ ва тоъату ибодат нест.

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾

Ва аннаҳу кāна яқулу сафӣҳунā љалаллоҳи шатātō. 4.

4. ва ба дурустӣ ки беақлони мо дар шаъни Худо суханҳои ноҳақро мегуфтанд -

Боз чинҳо гуфтанд акнун мо фаҳмидем, ки аблаҳон ва ҷоҳилони мо дар сифати Худованд суханҳое мегуфтанд, ки аз ҳақиқат дур, аз ҳадди эътидол берун ва ба ҷалолу сифоти зоташ нолоиқ, будааст. Онҳо буданд, ки моро фиреб карда ба Худо ҳар чизро шарик дониста мушрикамон сохтанд. Наъзубиллоҳ.

"Сафиҳ" аҳмақ ё номе аз номҳои шайтонро гӯянд.

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّنْ تَقُولَ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾

Ва аннā ҷананнā ал лан тақула-л-инсу ва-л-чинну љалаллоҳи казибā. 5.

5. ва ба дурустӣ ки мо гумон дошта будем, ки ҳаргиз инс ва чин дар шаъни Худо сухани дурӯгеро нагӯянд -

Мо то замони шунидани Қуръон - мегӯянд чинҳо - гумон доштем, ки ҳаргиз инсу чин дар ҳаққи Аллоҳтаъоло сухани дурӯғ намегӯянд. Акнун дарёфтем, ки он чи ба Худо мансуб медонистанд аз қабилӣ зан, фарзанд ҳама дурӯғ буда ва роҳи ибодате, ки моро нишон доданд нодуруст ва эътиқоде, ки доштем фосид будааст.

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ

Ва аннаҳу кона риҷалу-м мина-л-инси яъузӯна би риҷали-м мина-л-чинни фа зādӯҳум раҳақо. 6.

6. ва ба дурустӣ мардоне аз инс буданд, ки ба мардонӣ аз чин паноҳ мегирифтанд, пас, дар ҳаққи он чиниён саркаширо зиёд карданд -

Тавре дар муқаддимаи сура зикр гардид дар замони ҷоҳилият чинҳоро "худои норавшану нозоҳир" (наъзузубиллоҳ) эътиқод карда аз онҳо паноҳ ҳам меҳостанд ва худро дар назди чинҳо хору залил нишон дода аз онҳо ёрию мадад меҳостанд.

Тибқи ояи фавқуззикр чинҳои ҳидоятёфта мегӯянд, ки амали аблаҳонаи баъзе инсонҳо боиси афзудани кибру ғуруру аз ҳад гузарӣ ва саркашии чинҳо гардидааст. Ин гуна рафтори инсонҳоро нисбати худ чинҳо чун ибодату парастӣ, тавоноӣ ва шукӯҳи хеш дониста, мағрур гаштанд.

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا

Ва аннаҳум ẓанну камā ẓанайтум ал ла-й ябъасаллоҳу аҳадā. 7.

7. ва ба дурустӣ (ки) инсонҳо гумон карданд, чуноне ки шумо гумон кардед, Аллоҳ аҳадеро, ҳаргиз барнаангезад

Муфасссирони киром ин ояро ба ду тарз тафсиру шарҳу эзоҳ додаанд. Аввал як чизеро барои шумо хонандаи азиз хотирасон кунем, ки муфасссирон калимаи "Лан ябъас"-ро ду хел маънидод кардаанд. Яке онро тавре дар тарҷумаи оя дидед "ҳаргиз барнахезонад Аллоҳтаъоло аҳадеро" гуфтаанд ва баъзе онро "Худованд дигар пайғамбар намефиристад" тафсир кардаанд. Ҳар ду тафсир ҳам қобили қабул аст.

а) Инсонҳои кофир мисли шумо ҷамоъаи ҷинҳо гумон карданд, ки Аллоҳтаъоло пас аз мурдан ягон касро аз сари нав зинда намегардонад (ё дигар пас аз ҳазрати Исо (а) паёмбар намефиристад).

б) Ҷинҳои кофир мисли шумо инсонҳо гумон кардаанд, ки Аллоҳтаъоло пас аз мурдан касро аз нав зинда намегардонад (ё дигар паёмбар фиристода намешавад).

وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَا فِيهَا مَلَأَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا

Ва аннā ламасна-с-самāа фа ваҷаднāхā мулиат ҳарасан шадидā-в ва шухубā. 8.

8. ва ба дурустӣ (ки) мо ба Осмон даст расонидем, пас, Осмонро бо посбонони тавоно ва аз шиҳобҳои ситорагон пуркардашуда ёфтем,

Чунон ки дар муқаддима ишора шуд ҷинҳо бар осмон даст дошта хабар меуздиданд. Акнун меӯянд, ки вақтҳои охир ба ин ният боло рафтем, дидем, ки Осмонро посбонони зиёду пурқувват нигоҳбонӣ мекунанд ва ҳамчунин шиҳоби ситорагон низ посбонони осмонҳоянд.

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقْعِدًا لِّلشَّمْعِ فَلَمَن يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ سِيبًا

رَّصَدًا

Ва аннā куннā нақъуду минхā мақъидā ли-с-самъ. Фа ма-й ястамиъи-л-āна яҷид лаху шиҳāба-р-расадā. 9.

9. ба дурустӣ (ки) ба ҷойҳое аз Осмон барои шумидан менишастем. Пас, алҳол ҳар ки гӯш бидиҳад, аз ситорагон барои худ шиҳоби муҳайёсохта меёбад -

Ҷинҳо то биъсати (фиристода шудани) Расулulloҳ (с) дар ҷойи барояшон мувофиқи Осмон нишаста машварати фариштаҳоро гӯш мекарданд. Баъд аз биъсат дигар ба Осмон роҳ наёфтанд, агар раванд ба оташе, ки аз ситорагон меҳезад дучор мегарданд.

وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَن فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا

**Ва аннā лā надрī а-шаррун урīда би маї фи-л-арзī ам
арода биҳим Раббуҳум рашадā. 10.**

**10. ва ба дурустī (ки) мо намедонем, оё дар ҳаққи касоне, ки дар
Заминанд, бадири ирода кардааст ё Парвардигорашон бо онҳо
рушду ҳидоятро ирода кардааст -**

Чинҳо аз баста шудани роҳашон ба осмон тааҷҷуб карда
мегӯянд, ки мо аз ин ҳайронем, ки ин амал барои аҳли Замин чӣ аз
инсонҳо чӣ аз чин барои кушоишу манфиату рушду ҳидоят аст ё
баръакс барои зиёни онҳост?

Пас барои ёфтани ҷавоб ба сайри олам аз Машриқ то Мағриб
баромаданд. Он замон ҳазрати Муҳаммад (с) бо ҷамъе аз асҳоб
намози бомдод меҳонду Қуръонро тиловат мекард, рӯ ба рӯ
омаданд. Бас ҳақиқатро дарк карданд. Ва ба саволашон ҷавоб
ҳосил намуданд.

وَأَنَا مِنَ الصّٰلِحِينَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَآئِقَ قَدَدًا ۝

**Ва аннā минна-с-сoлиҳуна ва миннā дуна зāлик. Куннā
тарoиқа қидадā. 11.**

**11. ва ба дурустī (ки) аз мо баъзе шоистакоранд ва баъзе
шоистакор нестанд, мо гурӯҳҳои мухталиф ҳастем.**

Чинҳо гуфтанд, ки баъзе аз мо нақӯкирдоранд ва баъзеи
дигар зиштор, баъзе солеҳ ва баъзе толеҳ, баъзе тақӣ ва баъзе
шақӣ, ҳамчунин ба мазҳабҳои мухталиф ҷудо ҳастем.

Ин ҳақиқатро онҳо баъд аз шунидни Қуръони маҷид
дарёфтанд. Аҷоиби кор дар ин аст, ки чинҳо дар андак вақт ба
роҳи ҳидоят рафтанду кӣ будани худашонро дарк карданд. Аммо
инсонҳое ҳаст, ки то имрӯз дар гумроҳӣ қарор доранд кӣ будани
худ ва дигаронро фарқ намекунанд.

وَأَنَا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا ۝

**Ва аннā зананнā ал лан-н-нуъҷизаллоҳа фи-л-арзī ва лан-
н-нуъҷизаҳу ҳарабā. 12.**

**12. ва ба дурустī (ки) мо яқин кардем, ки Худоро дар рӯи Замин
очиз гардонда наметавонем ва Ёро дар (бо) гурехтан ҳам очиз
гардонда наметавонем -**

Чинҳо гуфтанд, ки мо бо тафаккур ва истидлол дарёфтем, ки
мо дар замини Худо ҳар кучое бошем дар қабзаи султони Ёем ва
Ёро бо гурехтан ё дигар амал, очиз гардонида наметавонем.

Бинобар ин бо шукргузорӣ аз ёфтани имон ва ҳидоят ба василаи шунидани Қуръон гуфтанд, ки:...

وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ ؕ آمَنَّا بِهِ ؕ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ ؕ فَلَا تَخَافُ خَضًّا

وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾

Ва аннā ламмā самигна-л-худā āманнā биҳ. Фа ма-й юьмий би Раббихи фа лā яхофу бахса-в ва лā раҳақо. 13.

13. ва ба дурустӣ (ки) мо, вақто ки ҳидоят (Қуръон)-ро шунидем, ба Ӯ имон овардем. Пас, шахсе ки ба Парвардигораи имон овард, пас, аз нуқсони ҳасаноташ ва аз зиёд шудани сайиоташ натарсад -

Чинҳо гуфтанд, ки мо Қуръонро шунидем, имон овардем ва фаҳмидем, ки ба сабаби имон оварданамон он ҳасаноте, ки кардаем кам намешаванд ва он гуноҳхое, ки содир карда будем зиёд карда намешаванд. Донистем, ки бар мо зулм нахоҳад шуд ва гуноҳҳои нокардари бар мо бор намекунанд. Чинҳои бофаросат як масъалаи нозукро дарк кардаанд, ки барои кори савобу хайр намудан ва ба аҷри он соҳиб шудан имон шартӣ аввал аст...

وَأَنَا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ ؕ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ تَحَرَّوْا

رَشَدًا ﴿١٤﴾

Ва аннā минна-л-муслимӯна ва минна-л-қоситӯн. Фа ман аслама фа улāика таҳаррав рашадā. 14.

14. ва ба дурустӣ (ки) баъзе аз мо мусалмонанд ва баъзе аз мо гунаҳгоранд, пас, касоне Илом оварданд, роҳи рост (ҳақ)-ро шинохта (ихтиёр кард)-анд -

Чинҳо гуфтанд, ки баъди шунидани Қуръон баъзе аз моён мусалмон шуданд ва баъзеи дигар, ки гумроҳ буданд ҳамчунон гумроҳ монданд ва ба нафсҳои худ зулм карданд. Шахсе Илом овард дарёфт, ки роҳи рости ҳақро пеш гирифтааст.

وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾

Ва амма-л-қоситунуна фа кӑну ли Чаҳаннама ҳаџабӑ. 15.**15. ва аммо роҳғумкардаҳо аз барои Чаҳаннам ҳезум бошанд.**

Албатта, касоне, ки имон наоварданд, хоҳ инс бошанд хоҳ чин ҳезуми чаҳаннаманд. Бори дигар ин оят таъкид месозад, ки чинҳо мисли инсонҳо муъмину ғайри муъмин доранд ва ҳашру ҳисобу китобу ҷазову подоши амалро хоҳанд дид. Бояд гуфт, ки чинҳо Исломо кӯркӯрона қабул накардаанд, балки аввал оятҳои Қуръонро шуниданд онро дар тарозуи ақл баркашиданд ва ба аъмолу рафтору фаҳмише, ки то ин лаҳза доштанд қиёс намуда, хулосаи аниқ бароварданд, ки роҳи ҳидоят ёфтани аст. Бешубҳа, касе аз он (яъне, Қуръон) пайравӣ намояд саодати ду дунёро ҳосил мекунад.

وَالْوٰسْتَقٰمُوْا عَلٰى الطَّرِيْقَةِ لَا سَقِيْنَهُمْ مَّاءٌ غَدَقًا

Ва ал-лавистақомуъ љала-т-тарӣқати ла асқайнӑҳум-м маӑан гадақ. 16.**16. Ва агар онҳо ба роҳи рост (шариъат) истиқомат мекарданд (устувор мебуданд), албатта, Мо онҳоро оби бисёр менӯшонидем-**

Сухани Аллоҳтаъолост, ки агар ҷамоаи куффор имон биёранд ва дар шариати Худо истиқомат кунанд, албатта, мо дар дунё ризқашонро васеъ мегардонем ва дар охират неъматҳои аз ин зиёда ба онҳо хоҳем дод.

Ин ояи карима вақте нозил шуд, ки муддати 7 сол борон наборида буд.

لِنَفْتِنَهُمْ فِيْهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِۦٓ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

Ли нафтинаҳум фиҳ. Ва ма-й юъризъ љан зикри Раббихи яслукху љазӑбанъ сӑџадӑ. 17.**17. то онҳоро ба он (оби бисёр) имтиҳон кунем. Ва шахсе аз зикри Парвардигораи рӯ гардонад, ўро ба азоби сахт дарандозем.**

Дар зимни ин ояи карима ду ҳақиқат баён мегардад, ки дониستاني он барои ҳар як фарди мусалмон чун обу ҳаво зарур аст:

1. Аз зиндагии хубу фаровон инсон бояд мағрур набошад ва бояд самараи ибодати Худо чун: имон, эътиқод, тақво, тоъат, ибодат ва ғайра дар чунин ҳолат дар ў дида шавад. Ҳамчунин

бояд кӯшиш ба харҷ диҳад, ки ҳамеша ин амалҳои солаҳро дар худ дошта, ҳеҷ гоҳ тарк насозад.

2. Худованд ин қадар фаровонии неъматҳо - ризку рӯзиро барои имтиҳони бандаҳо додааст.

Ин маънои онро дорад, ки шукри неъматҳои Худоро ба ҷой оварда, аз ҷурму гуноҳу маъсият худро дур дошта, аз онҳо бояд парҳез намояд. Аммо бинобар одати инсонҳо, ки ғурур ба мол доранд андеша намеkunанд, ки ин молу неъмат аз тарафи Парвардигор аст. Агар шукри он ба ҷо оварда нашавад зоеъ мегардад дар дунё ва охират душманаш хоҳад гашт. Агар ғӯяд, ки Худоро шукр, ки ба ман ин қадар мол додааст, ин шукргузори то монест! Шукри неъмат ин аст, ки гуруснаеро сер кунӣ, бараҳнаеро бипӯшонӣ, ҳоҷатмандеро ҳоҷат барорӣ, ба беваю ятиму бенавову камбағалу бечораву дигару дигар дасти ёрӣ дароз кунӣ. Он гоҳ метавон гуфт, ки ту шукри неъматро ба ҷо овардаӣ. Ва агар ин хайрот заррае олула ба ғаразе ба монанди шӯҳратхоҳӣ, нишон додани сарватмандии хеш бошад, фосиду табоҳ мегардад. Аз ин мебарояд, ки ҳар касеро заррае ғурур дар вучуд бошад ўро, ба даргоҳи Худованд роҳ нест! Пас эй мардум, ба дороии хеш мағрур нашавад ва охирати худро барбод мадиҳед! Валлоҳу аълам.

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

Ва анна-л-масҷида лиллаҳи фа лā тадъу маъаллоҳи аҳадā. 18.

18. Ва ба дурустӣ ки масҷидҳо хос аз барои Аллоҳанд. Пас, бо ҳамроҳии Ё ҳеҷ аҳадеро ибодат макунед!

Асли масҷидҳо аз барои ибодати Аллоҳтаъоло сохта шуданд. Аз ин хотир онҳоро "байтуллоҳ" (хонаи Худо) мегӯянд. Худованд фармудааст, ки дар масҷидҳо ба ҷуз Ман дигар чизеро ибодат макунед.

Аммо бандаҳои Худо ба мисли яҳуду насоро ва монанди инҳо дар ибодатгоҳҳои хеш ба ибодати дигар ашё машғуланд. Ҳол он ки ин хитоба далолати ваҳдонияти Худовандро дорад.

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا

Ва аннаҳу ламмā қома ъабдуллоҳи ядъӯҳу кādӯ якунӯна ъалайҳи либадā. 19.

19. Ва ба дурустӣ ки чун бандаи Худо бархост, ки Худоро ибодат кунад, қариб буда, ки бар он банда часпида шаванд.

Ҳангоме, ки расули Худо (с) дар наздики Макка дар мавзеи "Ҳочун" сураи ар-Раҳмонро қироъат мекард, чинҳо бори дуюм барои шунидани каломи Аллоҳ ҷамъ омаданд. Ба ривояте чандин ҳазор нафар буданд. Ҳирси шунидани Қуръон то андозае дар онҳо боло рафта буд, ки мисли ёлҳои асп болои ҳамдигар мебаромаданд то қироъатро хубтар шунаванд. Аз беқарорӣ қариб монд, ки ба расули Худо (с) бичаспанд.

Дар ривояти дигар омада, ки чун Расулulloҳ (с) ба по хест ва гуфт: **"Ло илоҳа илаллоҳ"** чинҳо ба якдигар дар муқобили ин калима издиҳом кардаву ба шӯр омаданд. Мисли ёли асп пайи ҳам хестанд, то ки нури ин калимаро пушонанд. Аммо Худо инро нахост ва нури ин калимаро дар олами Ислому партавафшон кард ва тарафдорони ин калимаро нусрат дод.

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا

Қул иннамъ адъу Раббӣ ва лā ушрику биҳӣ аҳадā. 20.

20. Бигӯ: «Ин аст, ғайри ин дигар чиз нест, ки ман Парвардигорамро ибодат мекунам ва ба ӯ ҳеҷ касро шарик намеорам».

Ин хитоба ба расули Худо (с) шуда, тамоми мушрикони инсу чинро дар назар дорад, ки эй Муҳаммад (с), барои инҳо, ки талаби бозгаштани туро аз ин роҳ мекунанд, бигӯ, ки ман ба ғайри Худои ягона ҳеҷ чизро ҳаргиз ибодат намекунам ва ба ӯ на бут, на санам ва на ҳеҷ чизро шарик намедонам. Ин аст роҳи ман!

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا

Қул иннӣ лā амлику лакум ҷарра-в ва лā рашадā. 21.

21. Бигӯ: «Ҳамоно, ман (аз) барои шумо на зарареро молик шуда метавонам ва на манфиатеро».

Худованд ба Расули Худ (с) фармудааст, ки ба онҳо бигӯ, ки ман зиёне, ки бар сари шумо меояд дафъ карда наметавонам, ҳамчунин нафъеро барои шумо наметавонам ҳосил кунам. Молики ин ҳар ду Аллоҳтаъоло худаш аст. Бинобар ин дархосту илтиҷои худро аз ӯ намоед.

قُلْ إِنِّي لَنْ تُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾

**Қул иннӣ лай юҷиранӣ миналлоҳи аҳаду-в ва лан аҷида
мин дуниҳи мултаҳадā. 22.**

**22. Бигӯ: «Ба дурустӣ ки ҳеҷ кас маро аз азоби Худо наҷот дода
наметавонад ва ҳаргиз аз ғайри Ӯ паноҳгоҳе намеёбам,**

Бигӯ, ки ман ҳам як бандаи хокиам. Агар ҷурму гуноҳе аз ман сар занад, Аллоҳтаъоло маро ҷазо медиҳад ва ин азобро касе аз ман дур карда наметавонад. Ман низ чун дигар инсонҳо аз ҳама бадихо ба Худои худ паноҳ мебарам. Ғайри Ӯ дигар додрасу фарёдрасе надорам. Он чи шумо меғӯед, ки аз роҳам боз гардам қабул карда наметавонам.

إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ ۚ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ

جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾

**Иллā балāга-м миналлоҳи ва рисālāтиҳ. Ва ма-й
яъсиллāҳа ва расулаҳу фа инна лаҳу нāра Ҷаҳаннама
хōлидин абадā. 23.**

**23. лекин (ман) аз ҷониби Аллоҳ хабар расонанда буда, пайгомҳои
Ӯро мерасонам. Ва шахсе Худоро ва Расулашро осӣ шавад, пас,
ҳамоно, оташи Дӯзах аз он онҳост, дар он ҷо ҳамеша ҷовидон
бимонанд».**

Эй Муҳаммад (с) бигӯ вазифаи ман расонидани супориши Худованд ба сӯи мардум аст. Ҷуз ин ман дигар боре ба дӯш надорам. Ҳар он чи Аллоҳтаъоло ба ман ба воситаи ҳазрати Ҷабраил (а) ваҳй мефиристад онро бидуни каму кост ва иловае аз худ ба бандаҳои Худо мерасонам. Касе ба Худо ва фиристодаи Ӯ бовар намекунад, оёти Қуръонро дурӯғ меҳисобад ҷазои ӯ ҷаҳаннам аст ва абадӣ дар он дорулазоб боқӣ хоҳад монд.

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعُفٌ نَاصِرًا وَأَقَلُّ

عَدَدًا ﴿٢٤﴾

**Ҳаттā изā раав mā йӯъадӯна фа саяъламуна ман азъафу
нāсира-в ва ақаллу ъададā. 24.**

**24. (Мушрикони ҳамеша дар гафлатанд) то вақте бубинанд он чӣ
онҳоро ваъда дода мешуд, пас, аз рӯи нусрат нотавонтар кист ва
аз рӯи адад камтар кист, хоҳанд донист.**

Инсу чини мушрик дар ширкашон то дами дидани азоб
гофилони пойдор мемонанд. Чун ба зудии зуд дохили азоби
ваъдашуда, ки он "ғазои Бадр" ё рӯзи қиёмат аст бигарданд он
вақт хоҳанд донист, ки кӣ заифу нотавон ва адади кӣ камтар аст.
То дидани азоб онҳо мегуфтанд: "мо бисёрем" "роҳи мо дуруст
аст", "бутҳо ба моён ёрӣ медиҳад" ва аз ин мағрур мегаштанд. Чун
дар рӯзи азоб чашм мекушојанд, хоҳанд дид, ки Худованди
мутаъол, фариштаҳо ва Паёмбар (с) ба муъминҳо нусрат
медиҳанд. Мушрикони, ки дар дунё бо бисёрии худ фахр
мекарданду ғурур меварзиданд дар он руз тарафдоре надоранд.
Онҳо ҳатто аз ҳамдигарашон рӯи мегардонданд.

قُلْ إِنِّي أَدْرِيْ أَقْرَبُ مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّيْ أَمْدًا ﴿٢٥﴾

**Қул ин адрӯ ақарибу-м mā туъадӯна ам яҷъалу лаҳу
Раббӯ амадā. 25.**

**25. Бигӯ: «Ман намедонам, оё он чӣ ваъда дода мешавад шуморо,
қариб аст ё Парвардигори ман барои ӯ замонро муқаррар
мекунад.**

Ҳар гоҳе расули Худо (с) дуруғпиндорандагонро аз азоби
охират бим медод ва аҳволи қиёматро барояшон мефаҳмонд, онҳо
инро сабук гирифта мепурсиданд, ки ин азоб кай мешавад ва
қиёмат кай ба вуқӯъ меояд?

Худованд ба Ҳабибаш (с) ваҳӣ фиристода амр намуд, ки ба
соилҳо бигӯ, ман омадани қиёмат ва азоби барои шумо
ваъдашударо намедонам, ки наздик аст ё дур, Худованд барои он
як мӯҳлате муқаррар карда аст. Ин илми ғайб аст ва онро Худо
худаш медонад. Вазифаи ман инаст, ки аз омадани он рӯз шуморо
огоҳ созам.

عَلِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾

Ъāлиму-л-ғайби фа лā юъҳиру ъалā гайбиҳӯ аҳадā. 26.

26. (*Ū*) Донандаи ғайб аст. Пас, ҳеч касро бар илми ғайби Худ огоҳ намесозад,

Аллоҳтаъоло донандаи илми ғайб аст ва ин хоси Ӯст. Ва ҷуз худӣ Ӯ касе илми ғайбро намедонад. Ӯ таъоло касеро огоҳ намесозад, ки қиёмат кай мешавад.

إِلَّا مَنْ أَرْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ

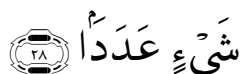

Иллā маниртазб ми-р-расулиҥ фа иннаҳу яслуку миҥ байни ядайҳи ва мин халфиҳи расадā. 27.

27. магар шахс (расуле)-ро, ки аз ӯ розӣ бошад. Пас, албатта, Ӯ аз пеши ӯ ва ҳам аз қафои ӯ фариштагони нигоҳбонро равон мекунад,

Аллоҳтаъоло ба тариқи истисно ба шахсе, ки ӯ расул аст ва аз нубувваташ розӣ аст, аз илми ғайбаш барои зоҳирсозии муъҷиза қадре, ки хоҳад хабардор мегардонад. Ҳамчунин аз пешу қафои ӯ ба ҳайси посбон фариштагонро мусаллат мегардонад, ки расулашро аз ҷин ва ғайра муҳофизат намоянд. Аз ин оя маълум мегардад, ки парихою фолбину ва дигар махлуқот илми ғайбро намедонанд.

لَيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ

Ли яълама аҥ қад аблағу рисālāti Раббиҳим ва аҳāта би мā ладайҳим ва аҳсō кулла шай-ин ъададā. 28.

28. то Аллоҳ бидонад, ки батаҳқиқ, онҳо пайғомҳои Парвардигорашонро расонидаанд. Ва (илми Ӯ) бо он ҷӣ ки назди расулон аст, аз ҳар ҷиҳат ихотакунанда аст. Ва (илми Ӯ) ҷамеъи ашёро аз рӯи шумор фаро гирифтааст».

Тавре, дар ояи қаблӣ гузашт Аллоҳтаъоло фариштаҳоро гумоштааст, ки расулонашро муҳофизат кунанд. Аз ин ояи карима бармеояд, ки вазифаи фариштагон ин будааст, ки онҳо дар масоили аз тарафи расулон ба мардум расонидани пайғомҳои дини илоҳӣ гувоҳ ва шоҳид хоҳанд шуд. То ба илми зоҳирӣ

Худованд бидонад, ки расулон ваҳйи Ёро ба мардум расонидаанд. Ҳол он ки назди расулон ҳар чизе, ки бошад илми ботинии Аллоҳтаъоло онро ихотакунанда аст. Ҳеҷ чиз барои Худованд махфӣ наместонад, илми Аллоҳтаъоло ҳамаи ашъро адад ба адад фаро гирифтааст. Чун Худованд дорои чунин сифоти хос аст, пас чӣ гуна он чи ки назди расулон мегузарад намедонад? Албатта, Аллоҳтаъоло аз ҳама чиз бохабар аст ва ҳол он ки ҳар чи расулонаш бигӯянд аз Ё таъоло бигӯянд. Бинобар ин фиристодаҳои Худо дар рисолати хеш ифроту тафрит намекунанд. Пас, бояд, ки аз онҳо пайравӣ намуд ба хосса пайғамбари охируззамон ҳазрати Муҳаммади Мустафо (с)-ро, ки шариати ӯ шариати охирин аст.

Бинобар маълумоти аз аҳодис дар хусуси ҷинҳо ҳосил шуда маълум мегардад, ки ҷинҳо вакилҳояшонро 6 маротиба ба назди он ҳазрат (с) фиристодаанд. Поёни сураи “**Ҷин**”. Ва лиллоҳил ҳамд.

Сураи Муззаммил

73-юм сураи Қуръон буда, дар Макка нозил шуда,
аз 20 оят иборат аст.

Сураи мазкур як паҳлӯи ҳаёти бузурги Расули Худо (с)-ро барои хонанда рӯшан месозад. Сура бо нидо ва хитоби Аллоҳтаъоло ба сӯи Пайғамбари охируззамон ҳазрати Муҳаммад (с) ибтидо шуда, фармон медиҳад, ки барои қабули ваҳйи илоҳӣ бо қиёми лайл (намози таҳачҷуд) омодагӣ бигирад. Ҳамчунин ба ӯ (с) гуфта мешавад, ки дар интиҳоби миқдори қиёми лайл ихтиёр дорад. Баъдан ишора мегардад, ки ба сӯи ӯ (с) каломи вазнин ва вазифаи душвор вобаста карда мешавад. Инчунин ба расули Худо (с) гуфта мешавад, ки дар ҷамиъи корҳо ба Худои ягона таваккал кунад. Ҳамчунин дар ин сура зикри он меравад, ки Расулulloҳ (с) дар роҳе, ки пеши ӯ гузошта мешавад ба саҳтиҳо рӯ ба рӯ меояд, бинобар ин сабру таҳаммулро аз даст надихад. Баъдан сухан дар бораи дурӯғпиндорандагон ва азобу иқоби онҳо дар охират меравад. Дигар масоилро хонандаи мухлис иншооллоҳ дар рафти шарҳи оёти ин сура хоҳӣ донист.